

Uimodståelig røst i Romantikken

Der findes personligheder, som vi aldrig glemmer. I 1800-tallets Danmark er Johanne Luise Heiberg (1812-1890) én af dem. Hun var både skuespiller og forfatter, og levede hele sit liv i København. Hendes barndom var præget af social elendighed grundet fattigdom, druk og ikke mindst racisme, da moderen var af jødisk familie. Af faderen blev hun tvunget til at optræde på bl.a. Dyrehavsbakken og diverse værtshuse som lille pige, men en mandlig beundrer fik hende væk fra dette miljø. Han hjalp hende med en uddannelse til først balletdanser og senere skuespiller. Beundreren begik selvmord, men Johanne Luise Heiberg fastholdt sin nye livsstil. I egen optik havde hun nemlig altid tilhørt den kulturelle elite i datidens København. Hendes talent var uimodsigeligt, og før nogen fik set sig om, var hun en af de største skuespillerinder på Det kongelige Teater i Romantikken. En position hun oppebar i hele perioden 1826-1864. En forunderlig, sanselig, smuk, selvbevidst og intellektuel kvinde. Den senere ægtemand Johan Ludvig Heiberg (1791-1860) skrev flere vaudeviller til hende i 1820'erne, og de blev gift i 1831. Mest kendt er Joan Ludvig Heiberg for dramaet "Elverhøi" fra 1828.

Men hvad udvikler et menneske? Det er ikke nok at være selvbevidst, flittig og at have de rigtige mennesker omkring sig. Den franske forfatter Marcel Proust (1871-1922), skriver i "På sporet af den tabte tid" at alle mennesker rummer kimen til sin egen forløsning, men aldrig på en entydig måde. Dernæst, at lykke er godt for menneskets helbred, altså legemet, men samtidig, at det er sorgen som udvikler et menneskes åndelige kræfter. Og det er netop et sandt samspil mellem legeme og ånd, som kan føre et menneske til erkendelse om dets bestemmelse og udvikling. Sorger havde Johanne Luise Heiberg tidligt haft inde på livet, men også kærligheden til ægtemanden Johan Ludvig Heiberg førte sorger med sig, trods deres stormombruste succes. Da Johan Ludvig Heiberg efter et liv som forfatter og kritiker blev direktør for Det kongelige Teater i 1849, og skulle stå model til en avis-kampagne om sine ringe ledelsesevner, mistede han langsomt livsmodet, og efter afgang fra direktørposten i 1856, døde han i 1860. Efter ægtemandens død begyndte Johanne Luise Heiberg en karriere som teaterinstruktør og syngespilforfatter.

Det var dog via ægtemanden, at Johanne Luise Heiberg fik kontakt til Guldalderens vægtigste digtere, som alle skrev roller til hende. Adam Oehlenschläger skrev "Dina" i 1842 og Henrik Hertz skrev "Kong Renés datter" i 1845 og "Ninon" i 1848. Hun og ægtemanden boede i "Søkvæsthuset" på Christianshavn sammen med svigermoren Thomasine Gyllembourg, hvis hjem var centrum for det københavnske åndsliv. Selv forsøgte Johanne Luise Heiberg sig med de ubetydelige "duftvaudeviller" "En Søndag på Amager" fra 1848 og "Abekatten" fra 1849.

Efter ægtemandens død mistede Johanne Luise Heiberg lysten til at optræde. Hun trak sig tilbage fra scenen i 1864, men virkede 1867-74, som sceneinstruktør. I 1882 udgiver hun bogen "Peter Andreas Heiberg og Thomasine Gyllembourg" om svigerforældrene og deres skilsmisse. I eftertiden er Johanne Luise Heiberg mest kendt for sine memoirer "Et liv genoplevet i erindringen", hvor hun især forsvarede ægtemanden og svigermoren for deres handlinger. Eftertiden har med rette sammenlignet hende med H.C. Andersen. En grim ælling, som blev til en smuk svane! Men det smukkeste minde vi har om Johanne Luise Heiberg er vel hendes uovertrufne mod til at lade sin kunst få stemme, som henholdsvis skuespiller og forfatter på en tid hvor kvinders rolle især var at blive gift og få børn. Og når begge dele lykkedes så helt suverænt skyldes det selvsagt hendes uimodståelige talent og evne til at tilsætte alt for sin kunst. Og med et glimt fra hendes erindringsbog, får Johanne Luise Heiberg hermed taknemmeligt og ydmygt formuleret hvor kunsten egentlig kommer fra: "Skal en kunstner nå op til nogen højde, hvorledes kan det da ske, ifald det ikke brænder i ham, ifald han ikke kaster alt andet bort end netop dette ene, der fylder hans sjæl, fylder den i en sådan grad, at karret undertiden truer med at sprænges af den gærende vin, ja for at være oprigtig og sige den fulde sandhed, fylder den i den grad, at vort hjerte ligesom glemmer Gud og hans engle [...] Vi skaber og glemmer, at han den mægtigste skabte os, glemmer, at vi intet formår, hvis han ikke lægger sin velsignelse til vor gerning, glemmer, at disse kunstneriske frembringelser, som vi mener at være mester for, også er hans værk, idet han nedlagde evnen i os og hjælper os med at få dem frem og tydeliggøre dem for andre." Æret været Johanne Luise Heibergs minde!